

Kaynak Gösterimi / Citation:

Şahin, Z. (2022). 1950-2018 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri Siyasal Eğilim Analizi: Trabzon İli Örneği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9(1), 1-32.

Doi:

<https://doi.org/10.34086/rteusbe.1097214>

**1950-2018 YILLARI ARASI MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ SİYASAL EĞİLİM
ANALİZİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ**

Political Tendency Analysis of the General Elections of the Parliamentary between 1950-
2018: The Sample of Trabzon

Zeynep Şahin

Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü.

zeyneperbassahin@gmail.com

Orcid: 0000-0001-6013-5888

Yayın Bilgisi / Publishing Information

Yayın Türü / Publishing Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 04 Nisan / April 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 24 Mayıs / May 2022

Yayımlanma Tarihi / Published: 29 Haziran / July 2022

İntihal: Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun şekilde hazırlanmış ve intihal taramasından geçmiştir.

Copyright © Published by Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
/ Recep Tayyip Erdoğan University, Institute of Graduate Studies, Rize, 53100 Turkey.
All rights reserved. E-ISSN: 2149-2239

ÖZ: Çalışmada, çok partili hayatın ilk seçiminden günümüze kadar gerçekleşen on dokuz milletvekili genel seçim sonuçlarının hem Trabzon ili hem de Türkiye genelinde benzerliklerinin, farklılıklarının araştırılmasına ve ilin ülke genelindeki siyasal eğilim içindeki yerinin ortaya çıkarılmasına odaklanılmıştır. Milletvekili genel seçimlerine katılan siyasi partiler ile bloklar arasında meydana gelen oy geçişlerinin sağ-sol siyasal eksen özelinde incelenmesi suretiyle siyasal eğilimindeki düzenlilik ve değişimlerin saptanan bulgular neticesinde sunulması, böylece seçim sonuçlarının Trabzon ilinde kendine özgü ne gibi bir sonuç ortaya çıkardığının incelenmesi amaçlanmıştır. İçerik analizi yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, genel seçim sonuçları Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) yayımladığı istatistiki verilerden yararlanılmak suretiyle sunulmuştur. Çalışmanın sonucunda çok partili dönemin ilk seçiminde Trabzon ilinde, ülke genelindeki siyasal eğilimin tersi istikametinde, merkez solun (CHP) desteklediği, sonraki süreçte siyasal eğilimin merkez sağa kaydığı; fakat Türkiye geneline kıyasla merkez solun ciddi oy kayıpları yaşamadığı görülmüştür. Bu durumun 1980 sonrasında tersine döndüğü, siyasal eğilimin yönü "merkez sağ ve sağ" partiler lehine işlediği, merkez sol ve sol partilere olan desteğin ciddi oranda gerilediği tespit edilmiştir. 2000'li yıllarda ise ilde siyasal eğilimin ibresi, merkez sağa talip, Ak Parti'yi gösterdiği; ülke geneline paralel olarak Ak Parti'nin oylarında inişli çıkışlı bir dalgalanma gerçekleşse de desteklenmeye devam edildiğine rastlanılmıştır. Ayrıca ilde MHP'nin ülke geneline kıyasla kimi seçimlerde öne çıktığı görülmüştür. Etnik Kürt partilerine olan eğilimin ülke geneline oranla yok denecek kadar düşük bir düzeyde seyrettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çok Partili Dönem, Siyasal Katılım, Siyasal Eğilim, Trabzon.

ABSTRACT: In the study, it is focused on revealing the place of the province in the political trend of the country by investigating both in Trabzon province and in Turkey in general, the similarities and differences in the results of the nineteen parliamentary general elections. The vote transitions between the political parties and the blocs participating in the parliamentary elections were examined in terms of the right-left political axis, and it was aimed to reveal the regularity and changes in the political tendency as a result of the determined determinations, and thus the results of the election results in the province of Trabzon were examined. In this study, in which the content analysis method is used, the general election results are presented by using the statistical data published by the Turkish Statistical Institute and the Supreme Election Agency.

As a result of the study, in the first election of the multi-party period, in the province of Trabzon, the center-left (CHP) was supported in the opposite direction of the political trend throughout the country, and the political tendency shifted to the center-right in the next process; however, it has been observed that the center left did not experience serious vote losses compared to Turkey in general. It has been determined that this situation was reversed after 1980, the direction of the political trend was in favor of the "center right and right" parties, and the support for the center-left and left-wing parties decreased significantly. In the 2000s, the indicator of the political trend in the province, the center-right aspirant, showed the Ak Party; although there was a fluctuation in the votes of the Ak Party in parallel with the country in general, it was observed that it continued to be supported. In addition, it was seen that the MHP came to the fore in the elections compared to the country in general. It has been determined that the tendency towards ethnic Kurdish parties is at a level that is almost non-existent compared to the country in general.

Keywords: Multi-Party Period, Political Participation, Political Tendency, Trabzon.

1. GİRİŞ

Belirli bir ideolojiyi yahut programı uygulamak ve yasal yolları kullanmak suretiyle iktidarı elde etmek maksadıyla örgütlenmiş kuruluşlar olan siyasal partiler (Teziç, 1998: 351), demokratik bir rejimde ortaya çıkan tek örgütlenme şekli olmasa da halk iradesinin ortaya çıkarılmasında en etkili olanıdır. Söz konusu nitelikleri nedeniyle anayasal kurumları öncelikle hem demokrasinin kökleşmesini hem de var olmalarını sağlamaktadır. Bu açıdan demokratik bir rejimde, bir toplumdaki tüm kesimlerin siyasal partiler özelinde temsil edilmesine olanak sağlayacak siyasal ve hukuki zemini sağlamakla yükümlü oldukları, tartışmasız bir gerçektir (Özdemir, 2020: 169-170). Siyasal partiler, 1982 Anayasası'nda da (68/2 madde), 1961 Anayasası'nda olduğu gibi demokratik siyasi hayatın zorunlu unsurları olarak tarif edilmiştir.

Modern demokrasiler, günümüzde “partiler demokrasisi” niteliği taşıdığından, demokratik sistemin vazgeçilmez niteliklerinden biri olarak birden çok partinin varlığına imkân tanımaktadır. Söz konusu demokrasilerde, etkin olan siyasal partiler sayısına ve partilerin karşılıklı ilişkilerinde görülen değişken özelliklerin meydana getirdiği bütüne “partiler sistemi” adı verilmektedir (Erdoğan, 2011: 129-130). Modern demokrasiler temsili olduğundan siyasal kararlar doğrudan halk tarafından değil de onun seçmiş olduğu temsilciler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Demokratik bir rejimin ve yönetimin temel ayırt edici özelliklerinden en önemlileri olarak siyasal katılma ve temsil zikredilmektedir (Powell, 1990: 17; Çitçi, 1989: 18). Siyasal katılım kavramının tanımı noktasında ise tam bir konsensüsün sağlandığı söylenemez. Çukurçayır (2012: 39) kavramı, sadece seçimlere katılma şeklinde “dar” ve siyasal sistemin tüm kademelerinde yer alma biçiminde “geniş” anlamda tanımlamıştır. Benzer şekilde Yaraman da (1999: 11) ikili bir tasnif yapmıştır: “Toplumsal ve bireysel eylem”. Bu tasnifte bireysel olanı “oy verme” şeklinde; diğerini ise “bazı mevki ve kadrolara aday olunması” olarak ifade etmiştir. Dursun'a göre (2008: 243), siyasal katılım ulusal ve yerel düzeyde bireylerin istek ve menfaatlerine paralel olarak siyasal güce sahip olanların, hükümet üzerinde etkili kılınması veyahut doğrudan siyasal sürece dâhil olmasıdır. Tatar (1997: 69) ise siyasal sistemde bireylerin sisteme yönelik takınmış oldukları tutum, durum ve davranışlar olarak dillendirmiştir. Benzer şekilde Huntington ve Dominguez (1979: 42-4), siyasal katılmayı bireyler tarafından yönetenlerin vermiş olduğu kararları etkilemek amacıyla göstermiş oldukları davranışlar olarak tanımlamıştır. Söz konusu tanımları çoğaltmak mümkündür.

Siyasal katılımın gerçekleşmesi için pek çok yolun olduğu söylenebilir. Bunun yalnızca “oy kullanma” şeklinde görülmesine yönelik eleştiriler mevcuttur. Örneğin Kapani (2009: 144), böyle bir bakış açısı doğrultusunda yapılacak olan tanımın eksik olacağını vurgulayarak; “*basit bir meraktan yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsadığı*” fikrini dillendirmiştir. Çavdar (1995: 140), katılıma baskı gruplarını da dâhil ederek yalnızca oy verme şeklinde kısıtlanamayacağını vurgulamıştır. Bu düşünceye ek olarak bireylerin yönetsel ve siyasal konularda münazaralara katılması, siyasal alandaki literatürün takip edilmesi, kanaatlerin geliştirilmesi vb. davranışları da içerdiği ifade edilmektedir (Yücekök, 1987: 24).

Siyasal katılım çok fazla değişkeni içerdiğinden heterojen bir görünüm arz etmektedir. Siyasal katılım; bireylerin siyasal gelişmelere duyduğu ilgi, siyasal katılım faaliyetlerine iştirak düzeylerini etkileyen belli başlı faktörlerden, “sosyo-ekonomik (gelir, meslek, eğitim, yaş, cinsiyet vb.) ve psikolojik”, dolayı eylem tür/yoğunluk düzeyi bakımından farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Kışlalı’ya göre (2003: 224), gelir düzeyinin farklı oluşu, bireylerin olaylara bakış açısını ve kararlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, varlık ve refah düzeyinin yükselmesiyle siyasal olaylara karşı ilgi artarken; gelirin düşük seyrettiği gruplara doğru gidildikçe söz konusu merakın tamamen yok olduğunun altını çizmektedir. Bir sosyal statü göstergesi olan mesleğin, bireyin gelir durumunu doğrudan etkilediği gibi mevcut hükümetin kararlarına doğrudan/dolaylı tesiri söz konusudur. Mesleğin etkili olduğu eğitim, siyasal katılmayı etkileyen güçlü faktörlerden bir diğeridir. Eğitim, siyasal anlamda bireyin bilinçlenmesine ve siyasal olaylara ilgi duymasını sağlayarak daha fazla katılımı sağlar. Siyaset, bir bakıma bilgi de gerektirdiğinden eğitim düzeyinin yüksekliği aktif katılımı tetiklemektedir (Tosun ve Tepeciklioğlu, 2014: 498-499). Özetle söz konusu üç faktör birbirine bağlı olarak şekillenmektedir.

Siyasal katılım, yaşla orantılı bir şekilde değiştiğinden bireyin dönemselsel olarak hangi zaman aralığında yaşadığı önem arz etmektedir. 1960 ile 1990 kuşağı siyasal alanı farklı şekilde etkileyip ondan değişik şekilde etkilenmektedir (Çukurçayır, 2012: 82). Yerleşim yeri bağlamından bakıldığında, şehirleşmenin yüksek olduğu alanlarda katılım fazla iken kırsal alanlarda daha düşük olduğu görülmektedir. Bunu modernitenin siyasal katılım üzerindeki etkisi (Tosun ve Tepeciklioğlu, 2014: 500) şeklinde okumak mümkündür. Kitle iletişim araçlarıyla güven ve tarafsızlık sağlandığında bireyler yaşadığı ortamda gerçekleşen olayları daha fazla takip etme ve katılıma yönelmeye daha istekli oldukları görülmektedir (Çukurçayır, 2012: 89). Örgüt üyeliği ise Kalaycıoğlu’na göre (1983:35) kişinin ilgi

alanını belirleyerek aynı yaşam felsefesine sahip bireylerin bir araya gelip etkileşim içerisinde bulunmasını sağlamaktadır. Kısaca sayılan tüm faktörler siyasal katılımı etkilemekte ve ona yön vermektedir.

Sağ ve sol ayrımı siyasi düşüncelerin sınıflandırılmasında en çok tercih edilen yöntemlerin başında gelmektedir. Fransız Kurucu Meclisi tarafından gerçekleştirilen ilk toplantıdaki oturuş düzeni esas alınarak geliştirilen yöntemde “sağ kavramı” kraliyet yanlılığı dolayısıyla gericilikle/muhafazakârlıkla; “sol kavramı” ise radikallik/devrim ve de eşitlikle bağdaştırılmıştır (Bobbio, 1994: 30). Başka bir ifadeyle kralı destekleyen aristokratik ve ruhban sınıfı kürsünün sağına; burjuvaları destekleyenler soluna oturtulmuştur. Bu düzen sonraki toplantılarda da sürmüştür. Söz konusu sağ ve sol sınıflandırılmasının günümüzde devrim ile gericilik arasındaki ayrıma dayandığı söylenemez. Genel kabul gören anlayışta geleneksel siyasal yelpazede doğrusal bir çizgi üzerinde konumlandırıldığında sağ uçtan başlayarak komünizm ve sosyalizmin sonrasında sağa doğru liberalizm, muhafazakârlık, milliyetçilik ve faşizm ile devam etmektedir. Marksizm, sosyalizm içinde yer almakta ve ondan sonra sosyal demokrasi gelmektedir (Heywood, 2010: 33-34). Siyasette iki uçlu siyasi düşüncede merkez, aradaki siyasi hareketi/düşünceyi ifade etmektedir. Batıda merkez sol ile merkez sağ popüler ve kitlesel partiler tarafında temsil edilmekte, ilk olarak sağ ve solun içinde; fakat aşırı sağ ve sol ideolojilerin etkisinden uzak siyasal hareketleri adlandırmakta kullanılmaktadır (Sartori, 1976).

Türkiye’de 1946 ve 1960 arası dönemde sağ ve sol kavramları henüz yaygınlık kazanmamış olsa da, bu süreçte merkez sağın temsilciliğini Demokrat Parti (DP), merkez solunkini Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) üstlenmiştir. 27 Mayıs sonrasında partinin kapatılması sonrası, DP’nin mirasını sahiplenen, Adalet Partisi (AP), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) uzunca bir zaman merkez sağın temsilciliğini üstlenmişlerdir. 1969’dan sonra merkez sağın dışında yeni sağ partiler ortaya çıkmaya başlamıştır. Merkez solda ise fikri temellerinin Osmanlı’ya dayandığı CHP’nin 1961 Anayasası’nın tanıdığı özgürlükçü ortamda sol ideoloji, siyasi yelpazenin en ucunda yer alan örgütlenmelerle, Türkiye İşçi Partisi (TİP) gibi, siyasette görünür olmaya başlamıştır. Merkez sağda olduğu gibi partilerden ayrılmalar, kopmalar, birleşmeler ve darbe sonrası kapanıp tekrardan açılmalar yaşanmıştır.

2. ÇOK PARTİLİ SİYASAL HAYAT DÖNEMİNDE TRABZON İLİNDE SİYASAL EĞİLİMDEKİ SÜREKLİLİĞİN VE DEĞİŞİMİN/DÖNÜŞÜMÜN İSTATİKSEL ANALİZİ

2.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, çok partili hayatın ilk seçimi olan 14 Mayıs 1950'den 24 Haziran 2018 tarihine kadar yapılan milletvekili genel seçim sonuçları esas alınmak suretiyle Trabzon ilindeki genel seçim eğiliminin tespit edilmesine odaklanılmıştır. Böylece Trabzon ilinin Türkiye geneli siyasal eğilimi içindeki yerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilmek istenen başlıca hedefler şunlardır;

- 1950-2018 döneminde gerçekleşen on dokuz milletvekili genel seçimlerinde Trabzon ilindeki siyasal katılımın; seçimlere katılan seçmen sayısı, oy kullanan seçmen sayısı, geçerli oy sayısı ile oranı ve çıkarılacak milletvekili sayısı özelinde sunulması,
- Söz konusu dönemde Trabzon ilinde seçime katılan partiler ile aldıkları oy sayısı, oy oranı ve çıkardıkları milletvekili sayılarının tespit edilmesi,
- Elde edilen bulgular ile Türkiye genelindeki siyasal eğilimin karşılaştırılması suretiyle benzerliklerin, farklılıkların ortaya çıkarılması,
- Çok partili dönemin ilk seçimlerinden günümüze kadar olan süreçte milletvekili genel seçim sonuçlarının Trabzon ilinde kendine özgü ne gibi sonuçlar doğurduğunun, başka bir ifadeyle siyasal eğilimdeki değişim, dönüşüm ya da sürekliliğin Türkiye geneli ile kıyaslanması suretiyle tespit edilmesine odaklanılmıştır.

2.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Trabzon ilinde çok partili dönemin ilk seçimi 14 Mayıs 1950'den son seçim olan 24 Haziran 2018'e kadarki süreçte gerçekleşen on dokuz genel seçime katılan partilerin aldıkları oy sayısı, oranları, kazandıkları milletvekili sayıları Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK'ten) ve Yüksek Seçim Kurulu'ndan (YSK'dan) elde edilen veriler doğrultusunda tespit edilmiştir. Yerel seçim sonuçları, çalışmanın sınırlarını çok zorlayacağından ve başka bir çalışmanın konusu olabileceği düşünüldüğünden kapsam dışında tutulmuştur.

2.3 Yöntemi

İçerik analizi yöntemi, “sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunmadır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). “Kod, kategori ve tema” şeklinde sisteminin oluşturulması bu analiz yönteminin temelidir. Trabzon ilinin siyasi eğilimini tahlil edebilmek maksadıyla öncelikli olarak seçim istatistikleri incelenmiştir. Bu dokümanlar tüm seçim sonuçlarını kapsadığından araştırmaya ait veri setinin tamamını içermektedir. Söz konusu veriler kapsamlı şekilde içerik analizine tabi tutulmuştur. İlk olarak on dokuz temel kategori oluşturulmuştur. Trabzon iline ait genel seçim sonuçları ait söz konusu kategoriler; 1950, 1954, 1957, 1961, 1965, 1969, 1973, 1977, 1983, 1987, 1991, 1995, 1999, 2002, 2007, 2011, Haziran/Kasım 2015, 2018 şeklinde belirlenmiştir. Her bir kategorideki seçim sonuçları, öncelikle Türkiye geneli ve Trabzon ili özelinde siyasal eğilimin yönü dikkate alınarak ayrı ayrı ve karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Temel analizi oluşturan birim olarak oy oranları belirlenerek bu veriler esas alınmak suretiyle siyasal partiler ve bağımsız adaylar özelinde çıkarımlarda bulunulmuştur. Siyasal eğilimin yönünü belirlemek amacıyla siyasal partiler beş kategoriye ayrılmıştır: Merkez, merkez sağ, sağ, merkez sol, sol. Veriler incelenirken bağımsız adaylar (BĞMSZ) ve merkez partiler birlikte ele alınmış ve “diğerleri” tabiri adı altında sunulmuştur.

2.4 Araştırmanın Bulguları

Demokratik hayatın ilk seçimleri 14 Mayıs'ta yapılmış olsa da geçiş döneminin ilk ve tek seçimi 21 Temmuz 1946 tarihinde gerçekleşmiştir. “Açık oy, gizli sayım” gibi demokratik olmayan uygulamaların varlığı, söz konusu seçimin sonraki dönemlerde “şaiBELİ” seçim olarak anılmasına neden olmuştur. Demokratik uygulamaları esas alarak çok partili hayata geçişi sağlayan ilk seçim 14 Mayıs 1950 tarihinde gerçekleşmiş, CHP ilk defa iktidarını devretmek zorunda kalmıştır. Seçime CHP, DP, Millet Partisi'ne (MP)¹ katılmış ve her üç parti de meclise girmeyi başarmıştır.

¹ İsmet İnönü'nün yayımladığı “12 Temmuz Beyannamesi” sonrası Demokrat Parti (DP) içinde, CHP'ye yönelik sert muhalefet yapılmadığına dair eleştiriler yükselmiştir. DP içinde beliren muhalif grup 20 Temmuz 1948 tarihinde Millet Partisi'ni (MP) kurmuştur (Aykol, 2011: 78). Partinin kapanması sonrası genel idare kurulu üyelerince 10 Şubat 1954 tarihinde Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) adıyla yeni bir parti kurulmuştur. 1952'de DP'den kopan Remzi Oğuz Arık tarafından Türkiye Köylü Partisi'nin (TKP) kurulduğu da ifade edilmelidir.

Türkiye genelinde gerçekleştirilen seçim sonuçlarında halk DP'yi iktidara taşımıştır. Türkiye genelinde en çok oyu %55,20 oy oranıyla DP alırken, CHP %39,60 ve MP ise %4,60 oy oranıyla onu takip etmiştir (TÜİK, 2012: 25). Tablo 1'de Trabzon iline ait seçim sonuçlarına bakıldığında, oy sayısı ve oranları yakın olsa da CHP, DP'nin 3 katı milletvekili çıkarmıştır. MP %5,20 oy oranına ulaşmış olsa da herhangi bir milletvekili çıkaramamıştır. Türkiye genelinde seçime katılım oranı %89,30 iken Trabzon'da bu oranın gerisinde (%82.1) kalındığı görülmüştür. Trabzon ilindeki siyasal eğilimin yönü incelendiğinde, merkez sol parti oy oranı toplamı %48,50 iken merkez sağ ve sağ partilerin % 51,50 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		163.162	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		133.874	
Katılım Oranı		%82.1	
Geçerli Oy Oranı		Bilinmiyor	
Milletvekili Sayısı		12	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
CHP	63.684	48,50%	9
DP	60.871	46,30%	3
MP	6.839	5,20%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip tablolaştırılmıştır.

2 Mayıs 1954 tarihinde Türkiye genelinde yapılan genel seçim sonuçları incelendiğinde DP %58,40 oy oranıyla birinci parti çıkarken, CHP %35,10 ile ikinci diğer sol partiler olan TKP %0,60 ve İşçi Partisi (İP) %0 oy oranına ulaşmıştır. CMP %5,30, BĞMSZ adaylar %0,60 oy oranına sahip olmuştur (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 2: Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 2 Mayıs 1954 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		194.974	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		165.625	
Katılım Oranı		84,90%	
Geçerli Oy Oranı		Bilinmiyor	
Milletvekili Sayısı		12	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
CHP	53.957	32,60%	0
CMP	4.225	2,60%	0
DP	94.121	56,80%	12

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

Tablo 2'deki Trabzon ilinde gerçekleşen seçim sonuçları incelendiğinde, Türkiye genelinde yaşanan benzer durumun ildeki seçimlere de yansıdığı görülmektedir. DP 165.625 seçmenin 94.121'inin oyunu almayı başarmıştır. Bir önceki seçime göre oy oranını %10,50 artırarak ilin çıkaracağı milletvekillerinin tamamını almayı başarmıştır. CHP'nin oy oranında %15,90'lık bir gerileme olmuştur. CMP'nin oy oranı ise %2,60'dır. Türkiye geneline kıyasla Trabzon ilindeki siyasal eğilimin yönü incelendiğinde, merkez sol partinin oy oranı toplamı %32,60'a gerilerken, merkez sağ ve sağ partilerin artarak %59,40'a ulaştığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		229.851	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		159.838	
Katılım Oranı		69,50%	
Geçerli Oy Oranı		Bilinmiyor	
Milletvekili Sayısı		12	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
CHP	58.833	44,30%	0
CMP	8.550	6,40%	0
DP	63.237	47,60%	12
HP	2.204	1,70%	0
BĞMSZ	58	0,00%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip tablolaştırılmıştır.

27 Ekim 1957 tarihli Türkiye geneli seçim sonuçları incelendiğinde DP %48,60, CHP %41,40, CMP %6,50 oy oranı elde etmiştir. DP içinde yaşanan bölünme sonucu kurulan HP (Hürriyet Partisi) %3,50 oy oranına ulaşmıştır. Vatan Partisi (VP) ve BĞMSZ adayların oy oranının %0 olduğuna rastlanılmıştır (TÜİK, 2012: 25). Tablo 3'te ile ait seçim sonucuna bakıldığında Türkiye geneline kıyasla CHP oy oranını %2,90 artırırken, AP'nin oy oranı %1 azalmıştır. CMP önceki seçimde aldığı oy oranına yakın, HP ise %1,70 daha az oy oranına ulaştığı görülmüştür. Trabzon ilindeki siyasal eğilimin yönü incelendiğinde merkez sol partinin oy oranı toplamı %44,30 iken, merkez sağ ve sağ partilerin %54, diğerlerin ise %1,70 olduğu görülmüştür.

1961 askeri darbesi sonrası yapılan 25 Mayıs 1961 seçimi nisbi temsili sisteme göre yapılmış ve parlamentodaki vekil sayısı 450 olarak sınırlandırılmıştır. Türkiye geneli seçim sonucu incelendiğinde CHP %36,70, AP %34,80 oy oranına sahip olmuştur. DP'nin mirasını sahiplenerek ortaya çıkan Adalet Partisi (AP) %34,80, Yeni Türkiye Partisi (YTP) %13,70 ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) %14 oy oranına ulaşmış (TÜİK, 2012: 25) ve merkez sağın oylarının bölünmesine de neden olunmuştur.

Tablo 4. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 15 Ekim 1961 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		246.601	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		180.833	
Katılım Oranı		73,30%	
Geçerli Oy Oranı		174.837	
Milletvekili Sayısı		9	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
AP	90.012	51,50%	5
CHP	69.014	39,50%	4
CMKP	11.818	6,70%	0
YTP	3.993	2,30%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip tablolaştırılmıştır.

Tablo 4'de verilen Trabzon iline ait sonuçlar incelendiğinde; AP 180.833 seçmenin 90.012'sinin oyunu alarak, %51,50 oy oranıyla birinci parti olarak beş milletvekiliyle parlamentoda temsile ulaşmıştır. CHP 69.014 seçmen sayısına ulaşarak, dört milletvekilini parlamentoya göndermiştir. YTP %2,30 ve CKMP %6,70 oy oranını

yakalamıştır. CMKP ve YTP Trabzon'da çok düşük oy oranını sahip olmuştur. Trabzon ilindeki siyasal eğilimin yönü incelendiğinde merkez sol partinin oy oranı toplamı %39,50 iken sağ ve merkez sağ partilerin %60,50 olduğu görülmüştür.

Türkiye genelinde ilk kez milli bakiye sistemine geçilerek yapılan 10 Ekim 1965 tarihli genel seçim sonuçları incelendiğinde, AP'nin oy oranının bir önceki seçime göre artarak %52,90'ye yükseldiği; CHP'nin %28,70, CMKP'nin %2,20, YTP'nin %3,70'e gerilediği görülmüştür. Bu dönemde MP %6,30 ve solda yeni parti olarak kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) %3 oy oranı yakalamıştır (TÜİK, 2012: 25). Tablo 5'te söz konusu seçime ait Trabzon ili verileri gösterilmiştir. Bu seçimde AP oyların 90.380'unu almış, oy oranını bir önceki seçime göre %2,30 arttırmıştır. İkinci sırada yer alan CHP %37,40 oy oranıyla diğer seçime göre %2,10 daha az oy almıştır. MP aldığı %6,40 oy oranıyla meclise bir milletvekili göndermeyi başarmıştır. CMKP ve TİP %1,20 oy oranı yakalamışlardır.

Tablo 5. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 10 Ekim 1965 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		261.070	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		173.798	
Katılım Oranı		66,60%	
Geçerli Oy Oranı		167.886	
Milletvekili Sayısı		9	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
AP	90.380	53,80%	5
CHP	62.789	37,40%	3
CMKP	1.880	1,20%	0
MP	10.747	6,40%	1
TİP	1.939	1,20%	0
BĞMSZ	146	0,00%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip tablolştırılmıştır.

Türkiye geneline kıyasla AP %0,90, MP %0,4, CHP'de %8,70 daha fazla; TİP'in oylarında %1,80 ve CMKP %1 daha az oy oranına ulaştıkları tespit edilmiştir. Trabzon ilindeki siyasal eğilimin yönü incelendiğinde merkez sol ve sol partilerin oy oranı toplamının %38,60; merkez sağ ve sağ partilerin ise %61,40 olduğuna rastlanılmıştır.

Türkiye genelinde milli bakiyesiz/barajsız d'Hondt sistemi doğrultusunda yapılan 12 Ekim 1969 seçimleri incelendiğinde AP'nin önceki seçime göre oy oranının gerileyerek %46,60 olduğu, CHP'nin az da olsa artarak %27,40'a yükseldiği görülmüştür. CHP'nin ortanın solu söylemine karşı çıkararak merkez sola talip olan, Turhan Feyzioğlu

liderliğinde kurulan, Güven Partisi (GP) %6,60; CMKP ad değişikliğine giderek Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) olarak katıldığı bu ilk seçimde %3; alevi siyasetçiler tarafından kurulan Türkiye Birlik Partisi (TBP) %2,80; TİP %2,70; MP %3,20; YTP %2,20 oy oranına sahip olmuştur. BĞMSZ adaylar %5,60 oy oranını yakalamıştır (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 6'da Trabzon ilindeki seçim sonuçlarına bakıldığında; AP'nin önceki dönemdeki seçime göre oy oranı %5,20 daha fazla iken; CHP'nin oy oranı %2,90 ve MP'nin %3,50 azalmıştır. MHP oyların %3,40, GP %7,90, TİP ise %1'lik oranına ulaşmıştır. Türkiye geneliyle kıyaslandığında AP %2, CHP %7,10, GP %1,30, MHP %0,40 daha fazla, TİP'in %1,70 daha az oy oranına ulaştığı görülmüştür.

Tablo 6. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 12 Ekim 1969 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		282.595	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		167.274	
Katılım Oranı		59,20%	
Geçerli Oy Oranı		161.286	
Milletvekili Sayısı		9	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
AP	78.390	48,60%	5
CHP	55.668	34,50%	4
GP	12.772	7,90%	0
MP	4.629	2,90%	0
MHP	5.522	3,40%	0
TİP	1.642	1,00%	0
BĞMSZ	2.666	1,70%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip tablolaştırılmıştır.

Trabzon ilindeki siyasal eğilimin yönüne bakıldığında, merkez sol ve sol partilerin oy oranı toplamı %43,40; merkez sağ ile sağ partilerin oy toplamı %54,90; diğerlerinin toplamı %1,70'tir.

Tablo 7. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 14 Ekim 1973 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		294.561	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		181.482	
Katılım Oranı		61,60%	
Geçerli Oy Oranı		176.127	
Milletvekili Sayısı		8	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
AP	44.193	25,10%	2
CHP	61.679	35,00%	4
CGP	8.469	4,80%	0
DP	27.853	15,80%	1
MP	995	0,60%	0
MHP	6.222	3,50%	0
MSP	26.565	15,10%	1
BĞMSZ	151	0,10%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

Türkiye genelinde 12 Mart muhtırası sonrası yapılan barajsız d'Hondt sisteminin uygulandığı 14 Ekim 1973 seçiminde, Bülent Ecevit'in CHP'si önceki seçime göre oy oranını %5,90 artırırken, AP'nin ciddi oy kaybı yaşamıştır. AP içinden koparak kurulan Demokratik Parti (DP) %11,90 ve İslamcı görüşü savunarak parlamentoya giren ilk parti olan Milli Selamet Partisi (MSP) %11,80 oy oranı elde etmiştir. Güven Partisi ad değişikliğine giderek Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) olarak girdiği seçimde %5,30; MP %0,60; TBK %1,10 ve BĞMSZ adaylar %2,80 (TÜİK, 2012: 25) oy oranına ulaşmıştır. Tablo 7'de Trabzon ilindeki söz konusu seçim sonuçlarına göre, Türkiye genelinde olduğu gibi CHP'nin ilk defa birinci parti olmuş ve oy oranını yükseltmiştir. AP daha düşük bir orana ulaşırken, DP ve MSP'nin daha yüksek oy oranı yakaladığına rastlanılmıştır. 1971 muhtırası ardından yapılan genel seçimde merkez sol oy oranı %39,80 iken merkez sağ ve sağ partilerin oy oranı toplamı %60,10 olduğu görülmüştür. Diğerlerinin toplamının ise %0,10 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 5 Haziran 1977 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		381.348	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		243.966	
Katılım Oranı		64,00%	
Geçerli Oy Oranı		238	
Milletvekili Sayısı		8	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
AP	92.979	39,00%	3
CHP	95.188	39,90%	4
CGP	3.751	1,60%	0
DP	7.393	3,10%	0
MHP	14.906	6,30%	0
MSP	23.942	10,00%	1
BĞMSZ	139	0,10%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolatırılmıştır.

Türkiye genelinde 5 Haziran 1977 tarihinde barajsız d'Hondt sistemi uygulanarak gerçekleştirilen genel seçim sonuçları incelendiğinde, bir önceki seçime kıyasla AP'nin (%36,90) ve CHP'nin (%41,40) oy oranı yükselmiştir. CGP %1,90; DP %1,80; MHP %6,40; MSP %8,60; TBK %0,40; TİP %0,10; BĞMSZ adaylar ise %2,50 (TÜİK, 2012: 25) oy oranında kalmıştır.

Tablo 8'de söz konusu seçim sonuçlarına ait veriler incelendiğinde, Türkiye genelinde yaşanan benzer tablonun ildeki seçimlere de yansıdığı görülmüştür. İldeki oyların AP ve CHP'de toplandığı ve her iki partinin birbirine çok yakın oy aldıkları görülmüştür. İlde CHP birinci parti çıkarak oy oranını önceki seçime göre %4,90 artırmış, MSP'nin oylarında %5,10'luk bir düşüş olmuştur. Trabzon ilindeki siyasal eğilimin yönüne bakıldığında, merkez sol parti oy oranının %41,50; merkez sağ ve sağ partilerin oy oranı toplamının %58,40 olduğu tespit edilmiştir. BĞMSZ ise %0,10 oy oranında kalmıştır.

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan ilk genel seçim sonuçlarına bakıldığında Milli Birlik Konseyi'nin katılmasına izin verdiği partiler olan Anavatan Partisi (ANAP) %45,10; Halkçı Parti (HP) %30,50; Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) %23,30 oy oranı yakalamıştır (TÜİK, 2012: 25). Eski siyasetçilere yasaklar konulduğu seçimde çift barajlı d'Hondt sistemi uygulanmıştır. Tablo 9'da Trabzon ilindeki genel seçim sonuçları verilmiştir. ANAP Trabzon'da 257.649 seçmenin 122.258'inin oyuunu

almayı başarmış ve %50'lik bir oy oranını yakalamıştır. HP ile MDP ikinci ve üçüncü sırada yer almıştır. Türkiye geneliyle kıyaslandığında ilde ANAP %4,90 fazla oy almıştır. HP ve MDP daha az oy oranına ulaşırken, BĞMSZ adaylar lehine bir durum yaşanmıştır. Trabzon ilinin siyasal eğilimi incelendiğinde merkez sağ oyların toplamı %70,50, merkez sol partilerin %26,50 ve diğerlerinin ise %3 olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 6 Kasım 1983 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		288.081	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		257.649	
Katılım Oranı		89.4%	
Geçerli Oy Sayısı		244.521	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		244.521	
Milletvekili Sayısı		6	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
ANAP	122.258	50,00%	3
HP	64.838	26,50%	2
MDP	49.988	20,50%	1
BĞMSZ	7.437	3,00%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip tablolaştırılmıştır.

Türkiye'de 29 Kasım 1987 tarihinde yapılan genel seçim sonuçlarına bakıldığında ANAP %36,30 oranıyla birinci parti olurken 1985'te Sosyal Demokrasi Partisi ile Halkçı Parti'nin birleşmesiyle kurulan merkez sol parti olan Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) %24,80 ve merkez sağın köklü partisi DYP %19,10 oy oranı yakalamıştır. 1985'te Bülent Ecevit'in önderliğinde kurulan Demokratik Sol Parti (DSP) %8,50; MSP'nin ardılı olan 1983'te kurulan Refah Partisi (RP) %7,20 oy oranına sahip olmuştur. MHP'nin devamı niteliği taşıyan Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) %2,90 ile 1984'te Aykut Edebali öncülüğünde kurulan İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP) %0,80 oy oranlarıyla seçim barajına takılmışlardır. BĞMSZ adaylar %0,40'da kalmıştır (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 10'da verilen ildeki seçim sonuçları incelendiğinde, ANAP'ın oy oranında %13,2 gerileme olduğu görülmüştür. 1983'te AP'nin devamı olarak kurulan DYP %18,80 ve DSP %11,10 oy oranına ulaşmıştır. SHP %17, RP %11,20, MÇP %4,20 ve IDP %0,90 oy oranına sahip olmuştur. Türkiye geneliyle kıyaslandığında RF'nin oy oranının ilde %4' daha fazla iken, diğer partilerin oy oranının ülke geneline çok yakın seyirde olduğu tespit edilmiştir. Trabzon ilinin siyasal eğilimine

bakıldığında merkez sağ ve sağ partilerin oy oranı toplamının %71,90; merkez sol partilerin %28,10 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 29 Kasım 1987 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı	376.594		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	344.832		
Katılım Oranı	93,10%		
Geçerli Oy Sayısı	336		
Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı	673		
Toplam Geçerli Oy Sayısı	336.683		
Milletvekili Sayısı	7		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
ANAP	123.985	36,80%	6
DSP	37.479	11,10%	0
DYP	63.271	18,80%	1
IDP	3.119	0,90%	0
MÇP	14.068	4,20%	0
RP	37.631	11,20%	0
SHP	57.130	17,00%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip tablolaştırılmıştır.

29 Ekim 1991 seçimlerinin Türkiye geneli seçim sonuç verileri incelendiğinde, ANAP'ın oy oranı %24'e gerilemiş, DYP'nin artarak %27'ye, SHP'nin %20,80'e ulaştığı görülmüştür. DSP'nin oy oranı %10,80, RP'nin %16,90 yükselirken, Sosyalist Parti'nin (SP) oy oranı ise %0,40'ta kalmıştır (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 11. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 29 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		431.475	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		344.147	
Katılım Oranı		79,80%	
Geçerli Oy Sayısı		334.810	
Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		621	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		335.431	
Milletvekili Sayısı		6	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
ANAP	105.682	31,50%	3
DSP	39.074	11,60%	0
DYP	70.448	21,00%	1
RP	74.623	22,20%	2
SHP	44.125	13,20%	0
SP	1.312	0,40%	0
BĞMSZ	167	0,10%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

Tablo 11'de Trabzon ilindeki seçim sonuçları incelendiğinde ANAP birinci parti olsa da oy oranında düşüş devam etmiştir. DSP oy oranını korurken, DYP ve RF oy oranında sırasıyla %2,20 ile %11 artış olmuştur. SHP'de ise %3,80 azalma görülmüştür. SP sadece %0,40 orana ulaşabilmiştir. Türkiye geneliyle kıyaslandığında ilde ANAP'ın oy oranı %7,50, DSP'nin 0,80, RP'nin %5,30 daha fazla iken, DYP'nin %6, SHP'nin %7,60 daha az olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Trabzon ilinin siyasal eğilimi incelendiğinde merkez sağ ve sağ partilerin oy oranı toplamı %74,70, merkez sol ve sol partilerin %25,20, diğerlerinin ise %0,10 olduğuna rastlanılmıştır.

24 Aralık 1995 tarihli ülke barajlı d'Hondt sisteminin uygulandığı seçimde yeni kurulan, birleşilen ve ad değiştiren partilerin çokluğu dikkat çekicidir. MÇP'nin adı 1993'te MHP, IDP'nin ise 1992'de Millet Partisi (MP) şeklinde değişmiştir. 1992'de SP'nin yerine İşçi Partisi (İP) kurulmuştur. 1993'te Yeni Parti (YP) 1992'de Yeniden Doğuş Partisi (YDP), 1994'te Yeni Demokrasi Hareketi (YDH) ve Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) kurulmuştur. Bu seçiminde Türkiye genelindeki seçim sonuçlarına bakıldığında RP %21,40 oy oranıyla birinci parti olurken, onu sırasıyla ANAP %19,60, DYP %19,20, %14,60, CHP %10,70, MHP %8,20, HADEP %4,20 oy oranıyla takip etmiştir (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 12. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İli 24 Aralık 1995 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		446.242	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		365.002	
Katılım Oranı		81,80%	
Geçerli Oy Sayısı		356.314	
Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		1.102	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		357.416	
Milletvekili Sayısı		8	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
ANAP	119.306	33,40%	3
CHP	23.203	6,50%	0
DSP	39.659	11,10%	1
DYP	45.603	12,80%	1
HADEP	2.921	0,80%	0
İP	495	0,10%	0
MHP	27.589	7,70%	0
MP	1.664	0,50%	0
RP	99.894	26,30%	3
YDH	1.193	0,30%	0
YDP	1.514	0,40%	0
YP	313	0,10%	0
BĞMSZ	62	0,00%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

Tablo 12'de ile ait sonuçlara bakıldığında, ANAP oy oranını %1,90 oranında artırıp birinci parti olurken asıl başarıyı RP göstermiştir. Yeni partiler Trabzon ilinde yüzde %0,10 ve %0,80 arasında oy alabilmişlerdir. Türkiye geneline kıyasla ANAP'ın oy oranının %13,80 ve RP'nin %4,90 daha fazla, CHP'nin %4,20, DSP'nin %3,50, DYP'nin %6,4, HADEP'in %3,40 ve MHP'nin %0,50 daha az olduğu görülmüştür. Kürt siyasal hareketi ilde gereken desteği alamamıştır. Türkiye geneli seçim sonucunda %1'in altında oy oranına sahip partilerin ilde de benzer sonuçları aldığına rastlanılmıştır. Trabzon ilindeki siyasal eğilim incelendiğinde merkez sağ ve sağ partilerin oy oranları toplamı %81,20, merkez sol ve sol partilerin %18,50, diğerlerin ise %0,40 olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye genelinde 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan seçimde DSP %22,20 oy oranıyla birinci parti çıkarken, MHP %18, FP %15,40, DYP %12, CHP %8 oy oranına ulaşmıştır. Büyük Birlik Partisi (BBP) %1,50; Barış Partisi (BP) %0,20; Demokrasi ve Barış Partisi (DBP) %0,10; Değişen Türkiye Partisi (DEPAR) 0,10; DP 0,30; Demokrat Türkiye Partisi (DTP) %0,60; Emek Partisi (EMEP) 0,20 oy oranına

sahip olmuştur. HADEP %4,70; İP %0,20; Liberal Demokrat Parti (LDP) %0,40; Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) %0,80; Sosyalist İktidar Partisi (SİP) %0,10; YDP %0,10; BĞMSZ %0,90 oy oranına ulaşmıştır (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 13. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		479.708	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		397.001	
Katılım Oranı		83,30%	
Geçerli Oy Sayısı		382.468	
Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		851	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		383.319	
Milletvekili Sayısı		8	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
ANAP	77.328	20,20%	2
BBP	3.986	1,00%	0
CHP	19.416	5,10%	0
DEPAR	659	0,00%	0
DP	1.030	0,30%	0
DSP	68.085	17,80%	1
DTP	1.781	0,50%	0
DYP	41.270	10,80%	1
EMEP	530	0,10%	0
FP	76.429	19,90%	1
HADEP	3.009	0,80%	0
İP	506	0,10%	0
LDP	1.165	0,30%	0
MHP	83.967	21,90%	2
MP	1.137	0,30%	0
ÖDP	2.149	0,60%	0
SİP	335	0,10%	0
YDP	537	0,10%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

Tablo 13'te ildeki seçim sonuçlarına göre, Türkiye geneline kıyasla merkez sağ ve sağ partiler daha yüksek oy oranıyla DSP ve CHP'yi geride bırakmıştır. Diğer partiler %1'in altında oy almıştır. İlin genel siyasi eğilimi incelendiğinde merkez sağ ve sağ partilerin oy oranı toplamı %74,50, merkez sol ve sol partilerin %25,10, diğerlerinin %0,30 olduğu görülmüştür.

Türkiye genelinde 3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleşen seçim sonucunda merkez sağa talip olan ve yeni bir siyasal kimlikle, muhafazakâr demokrat olarak, kendine tanımlayan Ak Parti %34,30 oy oranıyla birinci ve CHP' %19,40'la ikinci parti olmuştur. Birçok

parti, seçim barajının altında kalmıştır. ANAP %8; BBP %1; BTP %0,50; DEHAP %6,20; DSP %1,20; DYP %9,50; Genç Parti %7,20; İP %0,50; LDP %0,30; MHP %8,40; MP %0,20; ÖDP %0,30; SP %2,50; YURT-P %0,90; YTP %1,20; BĞMSZ %1 oy oranına ulaşmıştır (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 14. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		519.748	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		385.180	
Katılım Oranı		74,10%	
Geçerli Oy Sayısı		372.130	
Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		1.411	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		373.541	
Milletvekili Sayısı		8	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
Ak Parti	164.094	43,90%	6
ANAP	29.925	8,00%	0
BBP	3.690	1,00%	0
BTP	4.826	1,30%	0
CHP	54.668	14,60%	2
DEHAP	3.013	0,80%	0
DSP	5.094	1,40%	0
DYP	40.049	10,70%	0
Genç Parti	6.191	1,70%	0
İP	1.150	0,30%	0
LDP	1.030	0,30%	0
MHP	31.364	8,40%	0
MP	826	0,20%	0
ÖDP	1.065	0,30%	0
SP	21.208	5,70%	0
TKP	476	0,10%	0
YP	2.124	0,60%	0
YTP	1.439	0,40%	0
BĞMSZ	1.309	0,40%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

Tablo 14'de verilen 3 Kasım 2002 tarihinde ilde gerçekleşen seçim sonuçlarında Ak Parti, oyların 164.094'unu almış ve %43,90 oy oranıyla birinci parti olmuştur. CHP %14,60, DYP %10,70, MHP %8,40, SP %5,70 oy oranlarıyla onu takip etmiştir. Diğer partiler ise %2'in altında oy oranına sahip olmuşlardır. Türkiye geneliyle kıyaslandığında Ak Parti'nin oy oranı %9,60 daha fazlayken, CHP'nin %4,80 daha az olduğu görülmüştür. İki parti dışında ilde ülke barajını geçen sadece DYP (%10,70) olmuştur. İlin siyasal eğilimine bakıldığında merkez sağ ve sağ partilerin oy oranları toplamının

%79,80, merkez sol ile sol partilerinki %17,90, diğerlerinin %2,40 olduğu görülmüştür.

Tablo 15. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi ile Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İlinde 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		494.002	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		411.688	
Katılım Oranı		83,30%	
Geçerli Oy Sayısı		404.580	
Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		2.881	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		407.461	
Milletvekili Sayısı		8	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
Ak Parti	231.292	56,80%	6
BTP	4.991	1,20%	0
CHP	55.616	13,70%	1
DP	25.410	6,20%	0
EMEP	698	0,20%	0
Genç Parti	3.199	0,80%	0
HYP	2.611	0,60%	0
İP	1.192	0,30%	0
MHP	57.294	14,10%	1
ÖDP	977	0,20%	0
SP	22.711	5,60%	0
TKP	543	0,10%	0
BĞMSZ	927	0,20%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

22 Temmuz 2007 tarihinde Türkiye genelinde yapılan genel seçim sonuçları incelendiğinde bir önceki seçime kıyasla Ak Parti (%46,60), CHP (%20,90), MHP (%14,30) oy oranını artırmıştır. Aydınlik Türkiye Partisi (ATP) %0,30; Bağımsız Türkiye Partisi (BTP) %0,50; DP %5,40; EMEP %0,10; Genç Parti %3; Halkın Yükselişi Partisi (HYP) %0,50; İP %0,40; LDP %0,10; ÖDP %0,20; SP %2,30; Türkiye Komünist Partisi (TKP) %0,20; BĞMSZ %5,20 oy oranını yakalamıştır (TÜİK, 2012: 25). Tablo 15'te yer alan ile ait sonuçlara bakıldığında, Ak Parti geçerli oy sayısının yarısından fazlasını almıştır. MHP %14,10 oy oranıyla ikinci parti olurken, CHP %13,70 oy oranıyla onu takip etmiştir. BTP, HYP, ÖDP, TKP %1,50 altında oy oranına sahip olurken SP %5,60 ve DP %6,20 oy oranına ulaşmıştır. Ak Parti'nin oy oranı %10,20 daha fazla iken CHP'nin %7,20 ve MHP'nin %0,20 daha az olduğu görülmüştür. İlin siyasi eğilimi incelendiğinde merkez sağ ve sağ partilerin oy oranları toplamı %83,90 iken merkez sol ile sol partilerin %14,50, diğerlerin %1,60 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İli 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		543.854	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		461.715	
Katılım Oranı		84,90%	
Geçerli Oy Sayısı		53.102	
Yurtdışı/Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		1.463	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		454.565	
Milletvekili Sayısı		6	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
Ak Parti	266.605	58,70%	4
BBP	1.934	0,40%	0
CHP	83.198	8,30%	1
DP	4.759	1,00%	0
DSP	720	0,10%	0
DYP	923	0,20%	0
EMEP	688	0,20%	0
Has Parti	7.504	1,70%	0
HEPAR	1.013	0,20%	0
LDP	213	0,00%	0
MHP	69.500	15,30%	1
MP	350	0,10%	0
MMP	454	0,10%	0
SP	15.841	3,50%	0
TKP	432	0,10%	0
BĞMSZ	431	0,10%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

12 Haziran 2011 tarihinde gerçekleştirilen genel seçim sonuçları incelendiğinde Ak Parti %49,80, CHP %26, MHP %13 oy oranına ulaşarak %10'luk seçim barajını geçmeyi başarmıştır. BBP %0,80; DP %0,70; DSP %0,30; DYP %0,20; EMEP %0,10; Has Parti %0,80; HEPAR %0,30; LDP %0; Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti (MMP) % 0,10; SP %1,30; TKP %0,10; BĞMSZ %6,60 oy oranına sahip olmuştur (TÜİK, 2012: 25). Tablo 16'da verilen il sonuçları incelendiğinde Ak Parti'nin oy oranının %58,70'e kadar yükseldiği görülmüştür. CHP'de oy oranında %4,60 oranında bir azalış olmuştur. MHP'nin oylarında %1,20 oranında artış, SP'te %2,10 azalış yaşanmıştır. Türkiye geneli ile kıyaslandığında Ak Parti'nin oy oranında %8,9 daha fazla iken CHP'nin %7,70 ve MHP'nin %2,3 daha az olduğu görülmüştür. İldeki siyasal eğilimin yönü; merkez sağ ve sağ partilerin oy oranları toplamı %81 iken merkez sol ile sol partilerin %8,90, diğerlerinin ise %0,10 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 17. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İli 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		559.096	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		466.853	
Katılım Oranı		83,50%	
Geçerli Oy Sayısı		457.302	
Yurtdışı/Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		10.555	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		467.857	
Milletvekili Sayısı		6	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
Ak Parti	258.685	55,30%	4
Anadolu Partisi	148	0,00%	0
BTP	2.302	0,50%	0
CHP	79.603	17,00%	1
DP	1.336	0,30%	0
DSP	969	0,20%	0
DYP	284	0,10%	0
HAK-PAR	16	0,00%	0
HAP	6	0,00%	0
HDP	6.175	1,30%	0
HKP	839	0,20%	0
KP	79	0,00%	0
LDP	297	0,10%	0
MEP	361	0,10%	0
MHP	97.064	20,70%	1
MP	202	0,00%	0
SP	16.632	3,60%	0
TURK-P	1.970	0,42%	0
VP	780	0,20%	0
YURT-P	2	0,00%	0
BĞMSZ	107	0,00%	0

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK (2012: 25)'den derlenip, tablolaştırılmıştır.

Türkiye genelinde 7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen genel seçim sonuçlarına bakıldığında, Ak Parti'nin oy oranı bir önceki seçime göre %8,93, CHP'nin %1,05 azalırken, MHP'nin %3,29 ve SP'nin %0,76 arttığı, BĞMSZ adayların ise %5,54 azaldığı görülmüştür. 15 Ekim 2012 tarihinde kurulan Halkların Demokratik Partisi (HDP), katıldığı ilk genel seçimde %13,10 oy oranı yakalamıştır. Sadece SP %2,06 oy oranını elde ederken, diğer partiler %1'in altında kalmıştır (TÜİK, 2012: 25).

Tablo 17'de verilen Trabzon ilinde gerçekleşen seçim sonuçları incelendiğinde bir önceki seçime göre Ak Parti'nin oy oranında %3,40,

CHP'nin %1,30 düşüş yaşanırken, MHP'te %4,70 artış görülmüştür. Ak Parti ildeki oyların yarısından fazlasını almayı başarmıştır. Türkiye geneliyle kıyaslandığında ise Ak Parti %14,43, SP %1,54 ve MHP %4,41 daha fazla, CHP %7,95 ve HDP %11,80 daha az oy oranına sahip olduğuna rastlanılmıştır. BTP %5, DP %3, DSP %2, DYP %1, HKP % 2, LDP %1, MEP %1, TURK-P %4, VP %2 oy oranına ulaştığı görülmüştür. İlin söz konusu seçim sonucundaki siyasal eğilimine bakıldığında merkez sağ ve sağ partilerin oy oranları toplamı %80, merkez sol ve sol partilerin %18,9 ve diğerlerinin %0,52 olduğu tespit edilmiştir.

Bu seçimde hiçbir parti tek başına iktidar olamamış, ayrıca koalisyon arayışları da neticesiz kalmıştır. Bakanlar Kurulu'nun kırk beş gün içinde kurulamaması üzerine dönemin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından anayasanın 116. maddesi gereğince seçimlerin yenilenmesi kararı alınmıştır.

1 Kasım 2015 tarihinde Türkiye genelinde genel seçim sonuçlarına bakıldığında, Ak Parti'nin oy oranı %49,50; CHP'nin %25,30; MHP'nin % 11,90; HDP'nin %10,76 olduğu görülmüştür. Diğer partiler ve BĞMSZ adaylar %1'in altında oy oranına sahip olmuşlardır (YSK, 2021).

Tablo 18'de verilen Trabzon ilinde 1 Kasım 2015 tarihinde gerçekleşen seçim sonuçları incelendiğinde Ak Parti'nin 471.759 geçerli oy sayısından 322.516'sını almayı başardığı görülmüştür. Ak Parti'nin önceki seçimde düşen oy oranında bu seçimde %11,20'lik bir artış olduğu, CHP'nin ikinci parti olarak çıktığı seçimde oy oranını kısmen koruduğu, MHP'nin ise oy oranında %7,8'lik bir düşüş yaşandığı görülmüştür. BBP'nin %5, BTP'nin %3 ve diğer partilerin %2-%0 arasında oy oranına ulaştığı tespit edilmiştir. Türkiye geneli ile kıyaslandığında Ak Parti'nin oy oranı %17, MHP'nin %1 daha fazla iken CHP'nin %8,90 ve HDP'nin %9,76 daha az olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye genelinde %1'in altında kalan kimi partilerin ilde bu oranın üzerine çıktığı görülmüştür.

Tablo 18. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İli 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		560.949	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		478.130	
Katılım Oranı		85,20%	
Geçerli Oy Sayısı		471.759	
Yurtdışı/Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		13.021	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		484.777	
Milletvekili Sayısı		6	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
Ak Parti	322.516	66,50%	5
BBP	2.362	0,50%	0
BTP	1.524	0,30%	0
CHP	79.379	16,40%	1
DP	1.118	0,20%	0
DSP	318	0,01%	0
DYP	196	0,00%	0
HAK-PAR	20	0,00%	0
HDP	4.792	1,00%	0
HKP	1.157	0,20%	0
KP	687	0,10%	0
LDP	182	0,00%	0
MHP	62.711	12,90%	0
MP	255	0,01%	0
SP	6.748	1,40%	0
VP	812	0,20%	0

Kaynak: Yazar tarafından www.ysk.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Arşivi” kısmından derlenip tablolaştırılmıştır.

İlin söz konusu seçim sonuçları özelinde siyasal eğilimi incelendiğinde merkez sağ ve sağ partilerin oy oranları toplamı %81,51 iken merkez sol ve sol partilerin %18,21 olduğuna rastlanılmıştır.

16 Nisan 2017 tarihinde Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi yönündeki anayasa değişikliğinin halkın onayına sunulması kabul görmesi üzerine 24 Haziran 2018 tarihinde Cumhurbaşkanı seçimi ve genel seçimler birlikte yapılmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleşen seçim, 15 Temmuz 2016’da yaşanan darbe girişimi sonrasında yapılan ilk milletvekili genel seçimidir. Blok siyasetin, seçim ittifakının kendini hissettirdiği seçimde CHP, SP, İyi Parti² ve DYP’den oluşan “Millet İttifakı” ile Ak Parti, MHP, BBB bir araya

² 2015’te yapılan seçimler ardından MHP’de yaşanan tartışmalar sonrası, partinin genel başkanı Devlet Bahçeli ile üst yönetime yönelik sert eleştiriler dile getirilmiştir. Söz konusu durum uzun bir süre devam etmiş, ardından 25 Ekim 2017 tarihinde Meral Akşener liderliğinde İyi Parti kurulmuştur.

gelerek “Cumhur İttifakı” bloğu oluşturulmuştur. Bu seçimde Ak Parti %42,56; CHP %22,65; HDP %11,70; Hür Dava Partisi (HÜDA-PAR) %0,31; İyi Parti %9,96; MHP %11,10; SP %1,34; VP %0,23; BĞMSZ %0,15 oy oranı yakalamıştır (YSK, 2021).

Tablo 19. Partilerin Aldıkları Oy Sayısı ve Yüzdesi İle Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Trabzon İli 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları			
Kayıtlı Seçmen Sayısı		583.183	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		509.406	
Katılım Oranı		87,30%	
Yurtdışı/Gümrük Kapılarında Geçerli Oy Sayısı		15.414	
Toplam Geçerli Oy Sayısı		513.234	
Milletvekili Sayısı		6	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı Milletvekili Sayısı
Ak Parti	287.302	56,00%	4
CHP	77.656	15,10%	1
HDP	6.941	1,40%	0
HÜDA-PAR	634	0,10%	0
İyi Parti	57.325	11,20%	1
MHP	69.424	13,50%	0
SP	12.708	2,50%	0
VP	957	0,20%	0
BĞMSZ	287	0,10%	0

Kaynak: Yazar tarafından www.ysk.gov.tr adresinin “Milletvekili Genel Seçim Arşivi” kısmından derlenip tablolaştırılmıştır.

Tablo 19’da verilen Trabzon iline ait seçim sonuçları incelendiğinde, önceki seçime göre Ak Parti ve CHP’nin oylarında sırasıyla %10 ile %1,30 oranında bir düşüş olduğu görülmüştür. MHP %13,50 oy oranına ulaşırken; İYİ Parti girdiği ilk seçimde %11,20 oy oranı elde etmiştir. SP’nin oy oranında %1,10’lık bir artış olurken, VP %2’lik oy oranını korumuştur. Türkiye geneliyle kıyaslandığında Ak Parti’nin oy oranı %13,44, MHP’nin %2,10, İyi Parti’nin %1,24 daha fazla iken CHP’nin %7,55 ve HDP’nin %10,30 daha az olduğu görülmüştür. Seçim sonucu Trabzon’da “Cumhur İttifakı” %69,5 ve “Millet İttifakı” %28,8 oy oranına ulaşmıştır. Seçim sonuçları esas alınmak suretiyle Trabzon ilinde siyasal eğilimin yönü, merkez sağ ve sağ partilerin oy oranlarının toplamı %83,20; merkez sol ve sol partilerin %16,08; diğerlerinin ise %0,10 olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, çok partili dönemin ilk seçimlerinden günümüze kadar gerçekleşen milletvekili genel seçim sonuçlarının Trabzon ilinde kendine özgü ne gibi sonuçlar doğurduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Trabzon ilindeki siyasal eğilimdeki değişim/dönüşüm ya da sürekliliğin Türkiye geneli ile kıyaslanmasına odaklanılarak Türkiye'deki siyasal yapı içerisindeki yerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. "Trabzon ilindeki siyasal eğilimdeki düzenlilik ve değişimin Türkiye geneliyle aynı istikamette mi yoksa farklı yönde mi seyrettiği" ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Trabzon ilinde 1950'den günümüze kadar gerçekleşen milletvekili genel seçim sonuçlarında merkez sağ, sağ ve merkez sol, sol ayrıca diğer (merkez, bağımsız adaylar) partiler ayrımı doğrultusunda siyasal eğilimdeki düzenlilik ve değişimin yönü gösterilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede incelenen on dokuz milletvekili genel seçim sonuçlarına ait Türkiye geneli ve Trabzon ilinden elde edilen verilerin analizinde aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır:

- 1950-1960 arası dönemde yapılan üç seçimin ilkinde Türkiye genelinde merkez sağa (DP) destek verilirken Trabzon ilinde merkez solun (CHP) daha yüksek oy aldığı görülmüştür. 1954 seçiminde Türkiye genelinde DP'ye verilen destek artarken CHP'ye ise azalmaya devam etmiştir. Trabzon ilinde ise bir önceki seçimde CHP'ye verilen desteğin DP'ye kaydığına rastlanılmıştır. 1957'deki seçimde siyasal eğilimin yönü tersine dönmeye başlamıştır. Trabzon ilinde önceki seçimde merkez sağa verilen desteğin tekrar merkez sola kaydığı görülmüştür. Türkiye genelinde de benzer durum yaşanmıştır. Özetle bu dönemde Türkiye genelinde her üç seçimde de merkez sağ parti birinci çıkarken seçmen eğiliminde inişli çıkışlı bir durum yaşanmıştır. Merkez sağa verilen desteğin son seçimde azaldığı, merkez sola ise arttığı görülmüştür. Trabzon ilinde ise ilk seçimde merkez sol partiye destek verilmiş olsa da merkez sağ partinin ona yakın bir oy oranına ulaştığı, sonraki seçimlerde siyasal eğilimin yönü Türkiye geneline benzer şekilde seyrettiği tespit edilmiştir.

- 1960-1970 arası döneminde yapılan üç genel seçim incelendiğinde, darbe sonrası 1961'de yapılan ilk seçimde Türkiye genelinde siyasal eğilimin yönü çok partili dönemde ilk defa merkez sol parti olan CHP'yi göstermiştir. DP'nin mirasını üstlenen partilerden biri olan AP ise ona çok yakın destek almıştır. Söz konusu mirası sahiplenen YTP ve CMKP'nin varlığı merkez sağ oylarının bölünmesinde etkili olduğu söylenebilir. 1965 ve 1969'daki seçimlerde CHP'ye

verilen desteğin ciddi azalarak %27,40 oranına kadar gerilediği görülmüştür. Bunun temel nedeni olarak Ecevit'in CHP'sinin benimsediği yeni siyasal kimlik, "ortanın solu", olduğu iddia edilmiştir. Trabzon ilinde ise merkez solun oyları azalırken merkez sağa (AP) ciddi oranda destek verildiği görülmüştür. Bu desteğin 1965'teki seçimde artarak devam ettiği ve 1969'da yapılan seçimde azalmış olsa da sürdürüğü görülmüştür. Merkez solun oyları düşse de Türkiye geneline kıyasla ciddi oy kayıpları yaşamadığına rastlanılmıştır.

- 12 Mart muhtırası sonrası 1973'te yapılan ilk seçimde Türkiye genelinde "ortanın solu"nda kendini konumlandırmış olan CHP'nin oyları bir önceki seçime göre artarken merkez sağda görülen bölünme (AP-DP) önceki seçime göre AP'nin oylarında ciddi düşüşe neden olduğu görülmüştür. 1969'daki seçimler sonrasında merkez sağ dışında ortaya yeni sağ partiler çıkmıştır. Bu bağlamda sağ kanatta yer alan partilerin fazlalığı, özellikle MSP'nin varlığının, oyların parçalanmasına neden olduğu söylenebilir. Siyasal eğilimde görülen değişim Trabzon ilinde de benzer şekilde yaşandığına rastlanılmıştır. 1977'deki seçimde Türkiye genelinde sol oylarını arttırırken, merkez sağda DP'ye verilen desteğin ibresi AP'ye kaydığı ve partinin oy oranında artış olduğu görülmüştür. Siyasal eğilimin yönü sağ kanatta MHP ve MNP etrafında yoğunlaşmıştır. Trabzon ilinde ise merkez sağ ve sol partiler birbirine çok yakın, CHP %39,90 ve AP %39, oy oranları ulaşmıştır. Sağda MSP %10'luk oy oranı elde etmiştir. Siyasal eğilimin yönü merkez sağ ve sağ partilerde kümelenmiştir.

- 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan ilk genel seçimde MBK'nin seçime katılmasına izin verdiği üç parti, ANAP-HP-MDP, yer almıştır. Üç siyasi eğilimi kendisinde birleştiren ANAP, hem Türkiye genelinde hem de Trabzon ilinde birinci parti olmuştur. Türkiye'de 29 Kasım 1987 tarihinde yapılan genel seçim öncesi siyasi yasaklı liderlerin siyaset sahnesine dönüşü merkez sağ ve merkez solda güçlü ve birbirine rakip partilerin ortaya çıkışını beraberinde getirmiştir. Türkiye genelinde siyasi eğilimin yönü değişmeyecek ANAP'ı göstermiştir. CHP'nin mirasını üstlenenlerden olan SHP, merkez solun en güçlü partisi olarak ikinci olmayı başarırken solda ise Ecevit'in DSP'si ancak dördüncü olabilmıştır. DYP ise merkez sağın ikinci güçlü partisi olarak seçimden üçüncü olarak çıkmıştır. Sağda RF'ye olan destek devam etmiştir. Trabzon ilinde siyasal eğilimin yönü ANAP ve DYP şeklinde olmuştur. Sağ ekseninde ise RF'nin oy oranı Türkiye geneli üzerinde seyretmiştir.

- 29 Ekim 1991 seçiminin Türkiye geneli sonuçlarına bakıldığında merkez sağ ve sağ partilere desteğin bir önceki seçimlerde Trabzon ilindeki gibi kümelenmediği görülmüştür. SHP ve DSP arasında sol oylar, merkez sağda olduğu gibi bölünmeye devam etmiştir. Trabzon ilinde merkez sağda Türkiye geneline kıyasla ANAP birinci, oyları sürekli yükselen RF ikinci, DYP üçüncü parti olmuştur. Merkez sol ve sol partilere verilen desteğin gittikçe azaldığı görülmüştür.

- 24 Aralık 1995 tarihli seçimde etnik Kürt partilerinin siyaset sahnesinde yer aldığı görülmüştür³. Türkiye genelinde sağ parti olan RF'nin birinci parti olarak çıktığı, ANAP ve DYP'nin birbirine çok yakın oy oranıyla onu takip ettiği görülmüştür. CHP'nin tekrar siyaset sahnesine çıkışı solda oyların bölünmesi sürecini devam ettirmiştir. Trabzon ilinde ise merkez sağda ANAP birinci parti olurken RF ikinci parti olmuştur. DYP'ye olan destek azalmıştır. DSP ve CHP'nin oy oranlarında ciddi düşüş yaşanmıştır. Siyasal İslam'ın yükselişi kendini hissettirdiği dönemde Erbakan önderliğinde koalisyon arayışları, sonrası süreçte yaşanan olaylar askerin ülke siyasetini yeniden dizayn etme gereksinimi duymasına neden olmuştur. 28 Şubat 1997 muhtırasının böyle bir sürecin sonucunda gerçekleştiği söylenebilir. Bu süreçte Türk demokrasisi, diğer askeri darbelerde olduğu gibi büyük zarar görmüştür. 1999'da yapılan seçimde Türkiye genelinde solda DSP en çok oyu alarak birinci çıkarken MHP, FP ve ANAP'tan sonra CHP'ye destek verildiği görülmüştür. Trabzon ilinde ise sağda MHP birinci parti olurken ANAP, FP onu takiben en çok oyu almıştır. Türkiye geneline kıyasla merkez sol, merkez sağ ve sağ partiler sonrasında desteklenmiştir. CHP ise benzer şekilde ilde de düşük oranda destek almıştır. Söz konusu seçimde partilerin birbirine yakın oy aldıklarının altı çizilmelidir. Bu durum beraberinde 1990'ların koalisyon hükümetlerden sonuncusunun kurulmasını getirmiştir.

- 2000'li yıllar merkez sağın güçlü partilerinin zayıflayıp tabela partisi olmasına tanıklık etmiş; ayrıca merkez sağın güçlü aday olarak AK Parti'nin siyaset sahnesine çıkışı ve yükselişini de beraberinde getirmiştir. 2002'deki seçimlerde Türkiye genelinde AK Parti birinci olurken CHP onu takip etmiştir. DYP, MHP ve ANAP sırasıyla

³ 1990'lı yıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Kürt hareketini temsil eden etnik siyasal partiler siyasi alanda yer almıştır. 24 Aralık 1995 tarihli seçime kadar, Kürt siyasal hareketini temsil eden kişiler ya bağımsız olarak ya da çeşitli partilerin listelerinden seçimlere katılmışlardır (Yükseler, 2011: 9).

desteklenmiştir. Trabzon ilinde ise Ak Parti ciddi destek alırken Türkiye geneline benzer bir sıralamayla partiler desteklenmiştir. 2007'deki seçimde merkez sağ ve solda eski güçlü partilerin siyaset sahnesinde gerilemesi AK Parti, CHP ve MHP'nin oy oranlarının artmasını sağlamıştır. Türkiye genelinde sıralama Ak Parti, CHP ve MHP şeklinde olurken, Trabzon ilinde oy oranını %50'in üzerine çıkarmayı başaran Ak Parti'nin ardından MHP'nin en çok oyu aldığı görülmüştür. CHP ve SP bu partilerin ardından en fazla oyu almıştır. İlde merkez sağ ve sağ partiler desteklenmeye devam etmiştir. 2011'de yapılan seçimde Ak Parti ve CHP oy oranlarını artırırken, MHP'de kısmi bir düşüş olmuştur. Benzer durum ilde de yaşanmış, fakat MHP'nin oyları artmıştır. 7 Haziran 2015 tarihli seçimde Türkiye genelinde Ak Parti'nin diğer dönemlerdeki gibi tek başına iktidar olacak oyu alamadığı görülmüştür. CHP de oy kaybı yaşanırken MHP oy oranını arttırmıştır. Trabzon ilinde Ak Parti, oy kaybı yaşasa da %50 üzerinde oy almayı başarmıştır. MHP oy oranını arttırırken, CHP kısmi bir oy kaybı yaşamıştır. Türkiye genelinde HDP %13,10 alırken ilde %1,30 oranında destek görmüştür. Bu dönemde koalisyon arayışlarından bir sonuç çıkmaması üzerine seçimin yenilenmesi kararı alınmıştır. 1 Kasım 2015 seçimlerinde Ak Parti kaybettiği desteği tekrardan alırken CHP'nin oylarında %1'lik bir artış olmuştur. HDP baraj altında kalmamayı son anda başarırken MHP'nin oylarında gerileme yaşandığı görülmüştür. Trabzon ilinde ise Ak Parti %60 üzerinde desteklenirken, MHP ve CHP'nin oyları düşmüştür. 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yapılan 2018'deki seçimlerde ittifakların yapıldığı görülmüştür. Bu seçimde MHP içinden kopan bir kısım siyasetçi İyi Parti'yi kurmuştur. Seçim sonucunda Türkiye genelinde Ak Parti tekrar 7 Haziran seçimlerinde aldığı oy oranına gerilerken CHP de oy kaybetmiştir. Benzer şekilde HDP ve MHP de oy kaybı yaşamıştır. Trabzon genelinde HDP destek bulamazken partilerin oy oranları bir önceki seçime göre düşmüştür. HDP, girmiş olduğu hiçbir seçiminde Trabzon ilinden Türkiye geneline kıyasla yeterli oy alamamıştır. Böylece 1995 sonrası yapılan seçimlerde etnik Kürt hareketinin Trabzon ilinde karşılık görmediği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aykol, H. (2011). *Bölüne bölüne iktidar olmak: Türkiye’de sağ örgütler*, Ankara: Phoenix Yayınları.
- Bobbio, N. (2010). *Bir politik ayrımın anlamı sağ ve sol (çev. Z. Yılmaz)*, Ankara: Dost Kitabevi.
- Çavdar, T. (1995). *Türkiye’nin demokrasi tarihi (1839-1950)*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Çitçi, O. (1989). *Yerel yönetimlerde temsil (belediye örneği)*, Ankara: TODAİE Yayını.
- Çukurçayır, M. A. (2012). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dursun, D. (2008). *Siyaset bilimi*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Erdoğan, M. (2011). *Anayasa hukuku*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Heywood, A. (2010). *Siyasi ideolojiler*, (çev. A. K. Bayram), Ankara: Adres Yayınları.
- Huntington S. P. ve Dominguez J. I. (1979), *Siyasal gelişme* (E. Özbudun, Çev.), Ankara: Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı siyasal katılma*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Kapani, M. (2009). *Politika bilimine giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kışlalı, A. T. (2003). *Siyasal sistemler siyasal çatışma ve uzlaşma*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Özdemir, E. (2020). *Siyasetin sosyolojisi*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Erişim adresi: İstanbul-siyaset-sosyolojisi.pdf (aytackadioglu.com).
- Powell, G. B. (1990). *Çağdaş demokrasiler*, Ankara: S Yayınları.
- Tatar, T. (1997). *Siyaset Sosyolojisi*, İstanbul: Turan Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*, İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Teziç, E. (1998). *Anayasa Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Tosun, T. ve Tepeciklioğlu, A. O. (2014). *Siyasal partiler, siyasal katılım ve propaganda*, H. Çetin (Ed.), Ankara: Orion Kitabevi. 471-505.
- TÜİK (2012). *Milletvekili genel seçimleri 1923-2011*, Erişim adresi: www.tuik.gov.tr

- Yaraman, A. (1999). *Türkiye’de kadınların siyasal temsili*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- YSK (2021). *Milletvekili genel seçim arşivi*, Erişim adresi: www.ysk.gov.tr
- Yücekök, A. N. (1987). *Siyasetin toplumsal tabanı (siyaset sosyolojisi)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Yükseler, Z. (2011). 1977-2007 döneminde milletvekili genel seçimi sonuçları ve siyasi eğilimdeki değişim, Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/259068791>